

Mano vyriausybė

Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos

Norovirusinė infekcija

1. Kokia tai liga – gastroenteropatija, sukelta Norwalk veiksnio?

Seniai žinoma, kad viduriavimų priežastimi yra įvairios bakterijos ir parazitai. Ir tik XX a. 8-ame dešimtmetyje buvo patvirtinta, kad kai kurie virusai taip pat sukelia žarnyno infekcines ligas, dažniausiai – mažiems vaikams.

Norovirusai – viena dažniausių gastroenterito priežasčių ne tik Lietuvoje, bet ir pasaulyje. Dėl sezoninio infekcijos plitimo aktyvumo ji neretai vadinama „žimos vėmimo liga“ arba „skrandžio gripu“. Ši liga paplitusi visame pasaulyje, sergamumas nepriklauso nuo šalies ekonominio lygio ar gyventojų pajamų.

2. Kokie pirmieji ligos požymiai ir kaip ji vystosi?

Norovirusai gali būti gastroenterito priežastimi, bet kokio amžiaus asmenims. Pirmieji ligos požymiai paprastai pasireiškia po 24-48 val. trunkančio inkubacinio periodo. Liga gali pasireikšti vienkartinio ar daugkartinio vėmimu, viduriavimu, pykinimu, pilvo skausmu. Kadangi infekcija gali pasireikšti neaukšta kūno temperatūra ir kūno skausmu, ji kartais vadinama „skrandžio gripu“. Nepaisant to, kad ligos požymiai gali būti sunkūs, jie paprastai praeina po 12-72 val. Mažiems vaikams ir senyvo amžiaus asmenims ligos simptomai gali užtrukti 4-6 dienas. Apie 10 % susirgusiųjų, kuriems būtinas skysčių ir elektrolitų atstatymas – hospitalizuojami. Mirties atvejai dėl norovirusinės infekcijos yra labai reti, pasitaikantys ilgalaikio gydymo ir slaugos sveikatos priežiūros įstaigose.

Naujagimiams norovirusinė infekcija gali būti siejama su nekrozuojančiu enterokolitu, imunosupresiniams asmenims – su užsitęsusia diarėja ir dirgliosios žarnos sindromu. Tačiau dar reikalingos išsamesnės studijos, patvirtinančios šias būkles.

Norovirusų pirmiausia randama ligonių išmatose, tačiau jų gali būti ir vėmimo masėse.

Išmatose virusų gali būti randama iki 4 sav. nuo ligos pradžios, didžiausi virusų kiekiai būna 2-5 ligos dieną, apie 100 mlrd. dalelių viename grame išmatų. Apie 30 % norovirusinės infekcijos atvejų gali būti besimptomiai ir tokie asmenys taip pat gali platinti virusus. Tačiau tokių asmenų vaidmuo infekcijos platinimui nėra gerai žinomas.

3. Kas yra ligos sukėlėjas ir kokios jo savybės ne žmogaus organizme?

Norovirusai (norovirus rūšis, Caliciviridae šeima) – grupė giminingų virusų, turinčių vieną RNR susuktą grandinę, kurie yra žmonių ūmių gastroenteritų priežastis. Norovirusai neseniai buvo pavadinti pagal rūšies pavadinimą, prieš tai vadinami – „Norwalk panašūs virusai“. Žmonėms patogeniniai norovirusai priklauso vienai iš trijų norovirusų serologinių grupių (GI, GII arba GIV).

Kiekviena iš jų turi daugiau nei 25 genetines grupes.

Norovirusai yra atsparūs aplinkos veiksnių poveikiui, detergentams. Jie atsparūs užšaldymui, kaitinimui iki 60°C temp., išdžiūvimui, ilgai išgyvena rūgščioje terpėje. Jų neinaktyvuoja/nenužudo įprastinių koncentracijų (0,5 – 1,0 mg/l) chloro dezinfekuojančios medžiagos, taip pat neutralūs detergentai. Virusai jautrūs didelių koncentracijų natrio hipochlorito tirpalui.

4. Ar visi vienodai esame imlūs norovirusams?

Imlumas šiai infekcijai yra visuotinas, sirgti gali bet kurio amžiaus žmonės. Imlesni infekcijai yra vaikai ir suaugę asmenys, turintys imuninės sistemos sutrikimų. Persirgus įgyjamas trumpalaikis imunitetas tam tikrai viruso padermei, tačiau kryžminė apsauga kitoms virusų grupėms neužtikrinama. Dėl virusų štamų įvairovės, tas pats asmuo per visą gyvenimą gali sirgti keletą kartų.

Atliktais tyrimais su savanoriais nustatyta, kad antikūnų apsauga tos pačios serologinės grupės virusams gali trukti nuo 8 sav. iki 6 mėn. Žinios apie persirgusiųjų imunitetą yra tyrimų stadijoje.

5. Kaip virusai plinta?

Pagrindinis norovirusų plitimo būdas yra fekalinis-oralinis. Taigi virusai gali patekti tiesiai nuo rankų, per maistą ar vandenį. Tačiau infekcija gali plisti su oro lašeliais ir per vėmimo mases.

Dažniausia protrūkių priežastimi yra užsikrėtimas per maistą ar vandenį. Toliau infekcija gali plisti nuo žmogaus žmogui sąlyčio būdu ir per užterštus virusais aplinkos daiktus, rankas.

Norovirusai pasižymi dideliu virulentiškumu, o užkrečiamoji dozė yra labai maža (mažiau nei 100 viruso dalelių), o viename grame išmatų gali būti vidutiniškai apie 5 mlrd. dalelių.

Užkrečiamumo laikotarpis, kai sergantis žmogus pradeda išskirti virusus ir gali užkrėsti kitą asmenį, gali trukti 48-72 val. pasibaigus viduriavimui.

Daugiausia virusų išsiskiria su sergančiojo išmatomis. Pirmosiomis ligos dienomis viduriavimo metu virusai išskiriami intensyviausiai (maždaug 5 mlrd. virusų dalelių viename grame išmatų). Vėliau virusų kiekis gali mažėti. Vidutiniškai jie išskiriami 4-6 dienas, tačiau vaikams, pagyvenusiems, su nusilpusia imunine sistema, asmenims gali būti išskiriami iki 30 ir daugiau dienų. Kai kurie asmenys virusus gali platinti iki 2 sav. po pasveikimo.

Apie 30 % norovirusinių infekcijų atvejų gali būti besimptomės formos. Besimptome liga sergantis asmenys virusus į aplinką išskiria mažesniais kiekiais, jų perdavimo vaidmuo protrūkių metu dažniausiai lieka neišaiškintas.

Infekcijos plitimui turi reikšmės virusų savybės. Dėl mažos infekuojamos virusų dozės jie lengvai gali plisti per orą lašeliais, per vėmimo mases ir užterštus aplinkos daiktus. Tai patvirtina antrinių atvejų židinyje atsiradimą tarp sąlytį turėjusių asmenų šeimose, vaikų ugdymo įstaigose. Ilgalakis besimptomų asmenų virusų išskyrimas gali padidinti infekcijos plitimo riziką, ypač jei tokių asmenų veikla yra susijusi su maisto tvarkymu, vaikų priežiūra ir ugdymu. Plitimą palengvina virusų atsparumas chlorui ir sugebėjimui išgyventi plačiame temperatūrų diapazone, t.y. nuo užšalimo temperatūros iki 60° C. Dėl skirtingų virusų padermių nesusidaro kryžminis imunitetas, todėl pasikartojančių infekcijų gali būti visą gyvenimą.

6. Kokie yra pagrindiniai apsisaugojimo nuo užsikrėtimo būdai?

Skiepų nuo norovirusinės infekcijos nėra. Todėl profilaktikos pagrindas yra rankų higiena, saugus maistas ir vanduo.

Ypatingą dėmesį rankų higienai ir paviršių valymui bei dezinfekcijai reikėtų skirti susirgusiojo šeimoje, vaikų ugdymo įstaigose, socialinės globos įstaigose, ligoninėse.

Daugiau informacijos apie tinkamą rankų higieną rasite čia.

Ikimokyklinio amžiaus vaikai rankų plovimo metu turi būti prižiūrimi suaugusiųjų (auklėtojų). Kūdikių rankos plaunamos suaugusiųjų rankų plovimui skirtoje praustuvėje arba valomos drėgna servetėle ir nusauginamos popieriniu vienkartinio rankšluosčiu.

Rankų nusausinimui rekomenduojamos vienkartinio naudojimo priemonės. Daugkartinio naudojimo rankšluosčiai nerekomenduojami, nes padidina riziką pakartotinam rankų užteršimui.

7. Kaip tinkamai valyti namų aplinką, kad virusai neišplistų?

Siekiant, kad virusai neišplistų, rekomenduojama kuo anksčiau susirgusįjį atskirti (izoluoti) nuo sveikųjų šeimos narių, išskiriant jam atskirą kambarį arba vietą kambaryje.

Patalpą, kurioje yra ligonis, vėdinti kuo dažniau.

Ligonis ir jį slaugantys asmenys turi kruopščiai plauti rankas.

Ligonis turi naudoti atskirą rankšluostį, valgymo indus ir kitus slaugos daiktus. Šiuos daiktus geriau laikyti ligonio kambaryje, tam skirtoje vietoje (spintoje, stalčiuje). Ligonis skiriama atskira lovos patalynė, lovos tekstilė. Šie daiktai laikomi ir tvarkomi atskirai nuo kitų šeimos narių naudojamų daiktų. Jei ligonis vemia, viduriuoja ir bute nėra kanalizacijos, reikia išskirti atskirus indus šių sekretų ir ekskretų rinkimui ir nukenksminimui.

Nešvarūs ligonio baltiniai, lovos tekstilė surenkami (kuo mažiau juos purtant) į atskirą maišą, iki skalbimo laikomi ir skalbiami atskirai nuo kitų šeimos narių skalbinių. Užterštą kūno skysčiais tekstilę skalbti ne žemesnėje nei 60° C vandens temperatūroje (automatinėse skalbyklėse).

Ligonio kambarys ir bendro naudojimo patalpos valomos drėgnu būdu ne mažiau kaip 2

kartus per dieną.

Aplinkai valyti ir dezinfekuoti naudojamos šiluminės (karštas vanduo) ir cheminės priemonės (buitinės valymo arba dezinfekuojančios valymo priemonės). Buitinės valymo arba dezinfekuojančios valymo priemonės gali būti naudojamos patalpoms, valgymo indams valyti/dezinfekuoti (pvz., šilti muilo, geriamosios arba kalcinuotos sodos (20 g 1 litrui vandens) tirpalai arba specialios buitinės patalpų, indų valymo arba dezinfekuojančios valymo priemonės). Ligonio valgymo indai, įrankiai plaunami karštu vandeniu ir nuriebinančia priemone, pvz., soda arba buitiniu dezinfekuojančiu indų plovikliu ir džiovinami sudėti vertikalioje padėtyje.

Cheminės dezinfekcijos priemonės naudojamos tik ligonio kraujo ir kitų kūno skysčių, sekretų, ekskretų dezinfekcijai. Galima naudoti chloro preparatų (chlorkalkių, kalcio hipochloritų) miltelius, užpilant jais skystas išmatas, vėmalus, šlapimą ir kitus sekretus, ekskretus.

Ligonio slaugos daiktai, kieti žaislai plaunami karštame 1 % muilo-sodos tirpale, po to skalaujami karštu vandeniu.

Paskutinė atnaujinimo data: 2022-08-11